

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

25.1.2024

Eduskunnan puolustusvaliokunnan asiantuntijalausunto pyyntö 21.12.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi

Aliupseeriliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen Pohjois-Atlantin sopimuksen joukkojen asemaa koskettaviin sopimuksiin ja pöytäkirjoihin sekä niiden voimaansaattamiseen tehtävään lainsäädäntöön. Aliupseeriliitto on antanut Ulkoministeriölle vastaavanlaisen lausunnon 7.11.2023.

Hallituksen esityksen taustalla olevat sopimukset pitävät sisällään määräyksiä, jotka koskevat muun muassa toimivaltuuksia, maahantulomuodollisuuksia, aseenkanto-oikeutta, tuomiovallan käyttöä, vahingonkorvausoikeutta ja siitä luopumista sekä joukkojen erioikeuksia ja vapauksia.

Sopimusmääräykset tulevat vaikuttamaan Suomalaisten joukkojen ja kansainvälisissä esikunnissa työskentelevien suomalaisten sotilaiden toimintaan, kun Suomi toimii lähettävänä valtiona sekä muiden maiden joukkojen toimintaan Suomessa, Suomen toimiessa vastaanottavana valtiona.

Aliupseeriliitto näkee erittäin tärkeänä, että joukkojen toiminta kyetään järjestämään palvelusturvallisesti sekä huomioimaan toiminnassa eri vastaanottajamaiden lainsäädännön asettamat rajoitteet. Erityisesti joukkojen toimivaltuuksien laajuuteen ja niiden kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota.

Asiakokonaisuuden vaikutusten arviointi on tässä vaiheessa erittäin haastavaa, koska esityksen perusteella samanaikaisesti on tarve tehdä muutoksia laaja-alaisesti lainsäädäntöön. Aliupseeriliitto huomauttaa myös, että vaikka Suomi on soveltanutkin SOFA PfP määräyksiä omaan lainsäädäntöön, on nyt tapahtumassa laajempi käyttöönotto. Vaikutusten arviointi ja tarvittavien muutosten tekeminen tulee olla jatkuva.

Suomi on ollut kumppanuusmaana SOFA PfP sopimuksen soveltamisen piirissä jo vuodesta 1997, mutta jäsenyyden myötä Suomi liittyy täysimääräisesti SOFA:n ja Pariisin sopimuksen piiriin. Joukkojen ja yhteisen puolustuksen periaatteiden toteutuminen edellyttää, että joukkojen liikkuminen ja toimiminen toisten valtioiden alueella on myös lainsäädännöllisesti esteetöntä. Toimintavapaudesta huolimatta SOFA:n peruseriaatteena on vastaanottajavaltion lainsäädännön kunnioittaminen.

Aliupseeriliitto pitää erittäin tärkeänä, että Puolustusvoimien henkilöstöä koulutetaan sopimusten sisältöön etupainoisesti sekä Suomen toimiessa joukkoja

ALIUPSEERILIITTO RY

lähettävänä valtiona, että Suomen toimiessa vastaanottajavaltiona. Puolustusvoimille tulee varata riittävät asiantuntijaresurssit koulutusten toteuttamiseen. Puolustusvoimissa tulee kokonaisvaltaisesti varmistaa riittävä asiantuntijaosaamisen SOFA:n ja Pariisin sopimuksen soveltamisesta.

Aliupseeriliitto haluaa kiinnittää huomiota erityisesti toimivaltuutta koskettaviin sopimuksen kohtiin;

VII Artikla

Artiklan 3 kappaleessa on määritelty käsite "Virallinen tehtävä" ja "virallisten tehtävien ulkopuolella". Määrite on epäselvä. Määrite tulisi avata tarkemmin. Ovatko lähettävän valtion joukot aina virallisen tehtävän statuksen alla? Määritelmällä on merkitystä, miten VII artiklan tuomiovalta määräytyy.

VII artikla määrittelee lähettäjävaltion ja vastaanottajavaltion rikosoikeudellisen lainkäyttö- ja kurinpitovallan jaosta. Aliupseeriliiton näkemyksen mukaan kyseinen artikla ja sen käytännön soveltaminen ovat keskiössä yhteisen puolustuksen ja yhteistoiminnan kohdalla. Suomen toimiessa vastaanottajavaltiona, tapahtuu toiminta Puolustusvoimien hallussa tai tilapäisesti käyttöönottamalla alueella. On erittäin huolestuttavaa, mikäli ennakkoon ei tiedetä sopimuksen tuomaa toimivallan laajuutta.

Artiklan 10 kappale sisältää määräyksiä lähettäjävaltion sotilaspoliisin toimivallasta ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä kuria joukkojen keskuudessa. Kappaleessa ei ole rajoitettu toimivaltuuden kohdistumista vain omiin joukkoihin, vaan toimet voisivat kohdistua myös muihin vastaanottajanalueella oleviin. Aliupseeriliitto näkee erittäin haasteelliseksi sen, että Puolustusvoimien käytössä tai tilapäisesti käytössä olevalla alueella toimisi vastaanottajavaltion ja lähettäjävaltion sotilaspoliisi erilaisilla valtuuksilla. Aliupseeriliitto näkee erittäin tärkeänä, että toimivaltuudet ovat ennalta määritellyt ja yhtenevät.

Suomen toimiessa lähettäjävaltiona, olisi tarkoituksenmukaista arvioida voidaanko tarvittaessa lisätä sotilaspoliisien toimivaltuuksia vastaanottajavaltion lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa.

Lähettävä valtio vastaa lähtökohtaisesti joukkojensa kurin- ja järjestyksen ylläpitämisestä. Mikäli lähettäjävaltion joukkojen koko ja rakenne ei ole mahdollistanut sotilaspoliisien sisällyttämistä joukkoon, saattaa Aliupseeriliiton näkökulmasta muodostua ongelmatilanteita toimivaltuuksien osalta. Lähettäjävaltion joukot eivät ole RL45 alaisia, eivätkä siis suoraan Suomen ollessa vastaanottajavaltiona sotilaspoliisien toimivallan alaisia. Yleistoimivallan kautta poliisi pystyy puuttumaan joukkojen toimintaa, mutta Poliisien resurssit eivät mahdollista kaikissa tilanteissa välitöntä reagoitua.

Aliupseeriliitto näkee tärkeänä lainsäädännön kokonaisvaltaisen kehittämisen, jonka seurauksena virkataustaisten sotilaspoliisien toimivaltuuksia tarkasteltaisiin, jotta ne mahdollistaisivat myös edellä mainittuihin tilanteisiin puuttumisen.

Lopuksi

Aliupseeriliitto ry toteaa Nato SOFA:n ja Pariisin pöytäkirjaa koskevan hallituksen esityksen luonnoksen olevan erittäin laaja ja vaikuttavan merkittävällä tavalla Puolustusvoimien tehtävien toteuttamiseen kotimaassa ja ulkomailla. Valmistelu on

ALIUPSEERILIITTO RY

toteutettu nopealla aikataululla, mutta kattavasti. Jatkovalmistelussa tulee toimivaltuusasioihin kiinnittää erityishuomiota.

Mika Tiitinen
Puheenjohtaja

Tomi Malkamäki
Pääluottamusmies